

INTERVIEW MET AUTEUR NIEUWE ACTUA-METHODE MAATSCHAPPIJWETENSCHAPPEN

'DE TAXONOMIE VAN BLOOM IS REFERENTIEPUNT'

Huub Francort is docent maatschappijleer en maatschappijwetenschappen. Hij schrijft inmiddels al circa 25 jaar boeken waarvan zeventien jaar lesboeken maatschappijleer en maatschappijwetenschappen.

IVO PERTIJS

Is het een bewuste keuze om de methode fasegewijs te ontwikkelen?

'Ja, het nieuwe programma maatschappijwetenschappen is echt een breuk met het verleden. De experimenten op pilotscholen hebben nog tot een revisie van het eerst voorgestelde programma geleid. Ik vond het verstandig om de definitieve versie af te wachten. Voor auteurs is het nieuwe programma echt even wennen. Toen de definitieve eindversie verscheen ben ik, nadat we eerst de huidige gebruikers en leerlingen hadden geïnterviewd, aan de slag gegaan. Duidelijk werd dat zowel docenten als leerlingen bepaalde didactische zaken echt wilden handhaven. Als auteur ben ik daar ook voor: geen revolutie, maar evolutie. Het kostte mij als auteur de nodige tijd om in het nieuwe programma te groeien: opnieuw aan de slag met wetenschappelijke literatuur! Aangezien ik ook een baan heb als docent maatschappijleer en maatschappijwetenschappen aan het Sint-Maartenscollege in Maastricht, hebben we samen met de uitgever en het redactieteam besloten om de methode fasegewijs in te voeren. Je wilt een kwalitatief goed product op de markt brengen en dat kost tijd.'

Jullie noemen de methode vernieuwend vanwege de instapcase, de integratieve case en de overall hoofdconcepten- en kernconceptencase. Kunt u hiervan voorbeelden geven?

'Onze methode kent een vrij strakke didactische lijn. Elk hoofdconcept begint met een instapcase. De leerling wordt *opgewarmd* voor het onderwerp. Dan komen de hoofdstukken die weer in paragrafen zijn onderverdeeld en zo duidelijk mogelijk (vaak puntsgewijs) zijn geschreven, zoals de gebruikers van onze methode dat gewend zijn. Deze worden steeds afgesloten met een blok 'Wat moet ik kennen?'. De leerlingen moeten deze kennisvragen kunnen beantwoorden. Wij hechten aan kennis.

Zonder kennis géén wendbare kennis en toepassing: eerst kennis, dan de toepassingsvaardigheden en daarna de hogere denkvaardigheden. Vervolgens is elk hoofdstuk rijkelijk voorzien van opdrachten met de nodige bronnen die diverse contexten aansnijden betreffende de hoofd- en de kernconcepten, en sluit het af met een herkenbare 'Samenvatting hoofd- en kernconcepten'. In deze didactische visie past ook het idee van de cases. Bij het onderwerp vorming start een havoleerling met de instapcase over de *verwengeneratie*. De integratieve case over het hoofdstuk 'Cultuur' gaat vervolgens over het overmatig drinken van Nederlandse jongeren op vakantie. Hoe heeft het ondanks de opvoeding en vorming in onze cultuur zo ver kunnen komen? Ten slotte dient de leerling alle hoofd- en kernconcepten te kunnen toepassen in een *Overallcase Vorming* met als context de discriminatie van vrouwen op de arbeidsmarkt. In deze overallcase dient een leerling echt een totaaloverzicht van een hoofconcept te hebben en van de daarbij behandelde kernconcepten - een heuse, maar wel uitdagende opgave: de toepassing van hoofd- en kernconcepten in steeds wisselende contexten, waarbij het denkniveau en de flexibiliteit van de leerling steeds hoger moet worden. De taxonomie van Bloom is referentiepunt.'

De methode sluit volgens jullie website ook aan bij het principe van *building learning power*. Wat is de meerwaarde van dit principe?

'*Building learning power* is een door professor Claxton ontworpen principe. Volgens hem dient het lerend vermogen bij leerlingen op school alsook daarbuiten te worden vergroot. Er moet bij *building learning power* een cultuur ontstaan waarbij de leerling systematisch gewoonten en houdingen krijgt aangeleerd om problemen in wisselende contexten op te lossen. Als voortdurend volgens hetzelfde concept

leerspieren in een goede context worden getraind, neemt het leervermogen van de leerling toe. Het nieuwe maw-programma leent zich hier uitstekend voor. Vandaar dat wij in het inleidende deel 'Concepten en vaardigheden' de leerling leren dat maatschappijwetenschappen op een bepaalde manier gestructureerd tegen contexten aankijkt. De leerling krijgt een gereedschapskist met vier hoofdconcepten. In die gereedschapskist zitten materialen om de context zinvol te benaderen, steeds volgens een bepaald didactisch stramien. Pak het juiste gereedschap (kernconcepten) uit de kist en ga het probleem te lijf. Bij alle vier de hoofdconcepten komt de gereedschapskist zeer nadrukkelijk terug. De docent ontwikkelt talenten van de leerling die een taal krijgt om over uiteenlopende contexten te spreken. *Building learning power* biedt ook de mogelijkheid om onderwijs meer te personaliseren. Leerlingen die sneller willen werken, moeten dit kunnen. De opzet van *Actua.ml* leent zich hiervoor.'

Op welke wijze heeft u een didactisch onderscheid tussen de havo- en vwo-stof aangebracht?

'Zowel de havo- als vwo-leerlingen moeten toe naar de beheersing van de denkvaardigheden in de taxonomie van Bloom. De vwo-leerlingen gaan hier verder in. Bij de vwo-methode komen veel meer opdrachten over sociaalwetenschappelijke paradigma's die bij maatschappijwetenschappen een rol spelen. Vwo-leerlingen moeten deze op diverse contexten kunnen toepassen. Dit vergt een hoog abstractieniveau en wetenschappelijke denkvaardigheden van de leerling. Dit gebeurt in het havodeel vrijwel niet. Het blijft concreter en praktischer. Zo moet een vwo-leerling bij het onderwerp cultuur ingaan op nationalisme tijdens voetbaltoernooien en de gereedschapskist maatschappijwetenschappen kunnen toepassen aan de hand van een opmerkelijk en

confronterend artikel over een voorstander van een vechtveld voor voetbalvandalen. De vwo-leerling dient zich helemaal in zijn gedachtegoed te kunnen verplaatsen. Dit vergt een enorme intellectuele flexibiliteit. In het inleidende vwo-katern 'Concepten en vaardigheden' wordt nog eens een keer uitgebreid ingegaan op de paradigma's en hoe een sociaalwetenschappelijk verantwoord werkstuk gemaakt dient te worden met de soorten van onderzoeken die er bestaan. Alles wordt theoretisch onderbouwd. In de havomethode blijft alles iets meer *down to earth*. De sociaalwetenschappelijke component ontbreekt. Een havoleerling krijgt aangereikt hoe hij praktisch een werkstuk dient te maken dat verantwoord is, maar dat niet aan de sociaalwetenschappelijke maatstaven hoeft te voldoen.'

Wat is het grootste verschil voor docenten die gewend waren aan het oude maatschappijwetenschappenprogramma?

'Ik vind het verschil enorm groot. In het oude programma waren er afgebakende thema's, die je met verschillende benaderingswijzen kon benaderen. In het nieuwe programma is er een *hoofd- en kernconceptengereedschapskist* die je in verschillende contexten moet kunnen toepassen. Met het nieuwe programma komen in een domein (bijvoorbeeld Vorming) vele contexten aan bod in de opdrachten. Flexibiliteit in denken staat voorop. Wij hebben met de methode *Actua.ml* voor een complete methode gekozen die door docenten het beste kan worden gevolgd, zeker in de implementatiefase. Docenten moeten immers ook in het nieuwe programma ingroeien; dat leren ook wel de ervaringen van de pilot-scholen. Uiteraard beslist de docent en voert zijn/haar eigen regie. Als er zich een aansprekende en actuele context bij een concept voor doet, grijp dan die kans als docent. *Actua.ml* werkt - zoals gebruikers van de reeds bestaande 'oude' methode maatschappijwetenschappen dat van ons gewend zijn - zeer duidelijk de eindtermen nauwgezet uit. Leerlingen worden terdege (inhoudelijk en qua vaardigheden) op het centraal examen voorbereid. Op de website/elektronische leeromgeving gaan we nog meer actuele contexten en opdrachten plaatsen. *Actua.ml* blijft bij de tijd.'

Hoe sluit de maatschappijwetenschappenmethode aan op jullie maatschappijleermethode?

'We hanteren in de maatschappijleermethode ook het principe van teksten die puntsgewijs (als een leerboek) zijn opgesteld, met de rubriek 'Wat moet ik kennen?' en vervolgens met opdrachten: eerst kennis dan vaardigheden. Daarom zal voor gebruikers van *Actua.ml maatschappijleer* en *Actua.ml maatschappijwetenschappen* deze lijn en de visuele opmaak direct herkenbaar zijn.'

Wat vindt u sterke en zwakke punten aan jullie methode?

'Sterke kanten vinden wij de degelijke voorbereiding op het centraal examen, de didactische lijn: kennis, toepassing, in opdrachten, integratieve toepassing (diverse contexten) en de overalltoepassing (nog meer contexten) én een samenvatting van de kern- en hoofdconcepten per hoofdstuk. Sterk vinden we ook het aparte introductie- en naslagkatern 'Concepten en vaardigheden' met daarin uitgebreid aandacht voor de sociaalwetenschappelijke paradigma's, de rode lijn in de methode *Actua.ml* (gereedschapskist van maatschappijwetenschappen met zijn hoofd- en kernconcepten) en het onderdeel sociaalwetenschappelijk onderzoek doen. Een zwakke(re) kant is dat de complete methode nog niet klaar is, maar we streven naar kwaliteit en dat kost tijd! Gebruikers kunnen verantwoord aan de slag.' ♦

NAUWGEZETTE UITWERKING VAN EINDTERMEN

Ook de auteur van methoden maatschappijleer en -wetenschappen Huub Francort schreef een nieuwe methode. Hij koos voor een didactiek waarbij leerlingen eerst alle hoofd- en kernconcepten leren voordat zij naar hogere denkvaardigheden overgaan. Deze nieuwe methode kent één leer/werkboek, al zijn de havo- en vwo-boeken gescheiden. Uitgeverij Actua was zo vriendelijk al het havo- en vwo-leer/werkboek *Vorming* en het concepten/vaardighedendeel van vwo in te laten zien.

Deze recensie betreft dus slechts twee van de zes op te leveren delen.

WOLTER BLANKERT

De nieuwe Actua-methode heeft als uitgangspunt leerlingen zo goed mogelijk op het eindexamen voor te bereiden met een 'nauwgezette uitwerking van de eindtermen'. Zo komen in de drie hoofdstukken van het eerste vwo-boek *Vorming* Cultuur, Socialisatie en identiteit, en Politieke socialisatie en ideologie aan bod. Interessant is het om de inhoudsopgave van het havoboek ernaast te leggen. De titels van de paragrafen zijn hetzelfde, uitgezonderd de extra vwo-paragraaf 'De paradigma's en socialisatie' en het extra havohoofdstuk 'Socialisatie in het gezin', over de verplichte context Samenlevingsvormen. Ook de opzet van elk hoofdstuk is soortgelijk voor havo en vwo met een instapcase ter introductie van het hoofdconcept *Vorming*, met de leerlingenvragen 'Wat is de kern van de problematiek van het artikel?' en 'Wat is de mening van de leerling over de zienswijze in het artikel?' Vwo'ers geven een mening over 'het leveren van commentaar op de opvoeding van anderen', havo'ers over 'de verwengeneratie'. *M&P* kon nog niet over de docentenhandleiding beschikken en weet derhalve niet hoe de instapcase verder wordt besproken.

INTERACTIEVE CASE

In het voorbeeldes materiaal van de pilot had een instapcase de functie van een eerste kennismaking met vragen die de leerlingen moeten beantwoorden zonder inzicht in de kernconcepten te hebben. Aan het einde van het hoofdstuk volgde een uitstapcase: wederom hetzelfde onderwerp, maar met inzichtvragen die laten zien hoe leerlingen nu met behulp van geleerde kernconcepten de diepte in kunnen gaan. Ook *Actua.ml* kent een integratieve case aan het einde van elk hoofdstuk, met enkele vragen waarin kernconcepten een rol spelen. In het havoboek is de case 'Het dronken worden van jongeren op Mallorca'. De vragen blijven redelijk dicht bij de tekst van het artikel en zijn geen analysevragen. De integratieve case bij vwo gaat over voetbalnationalisme, met een mix van vragen, met de vraag 'Welke rol spelen de Belgische aanwezigen bij de training van het Belgische team' gebroederlijk naast de vraag 'Formuleer een hypothese en onderzoeksvraag bij dit artikel'.

PARATE-KENNISVRAGEN

Elke paragraaf eindigt met een voor leerlingen handig overzicht met een lijstje begrippen en parate-kennisvragen die ze

moeten kennen - een methodiek die ook bij de andere Actua-methoden wordt gebruikt. Wat hieruit niet helder wordt is het verschil tussen het oude en nieuwe examenprogramma. De kernconcepten zijn in hoofdletters afgedrukt, maar voor leerlingen wordt daarmee nog niet duidelijk dat de kennis 'Wat is CULTUUR?' van een andere orde is dan 'Wat is materieel?' Kernconcepten vormen de rode draad door het hele programma: leerlingen moeten die aan andere kernconcepten kunnen linken, zowel binnen *Vorming* als aan andere hoofd- en kernconcepten. Het begrip materieel is van veel minder belang, het is geen analyse-instrument. Bij parate-kennisvragen gaat het om reproductieve vragen, waardoor leerlingen het idee zouden kunnen krijgen dat ze veel kennis uit het hoofd moeten leren, terwijl het hoofddoel van het nieuwe programma is 'inzicht in de verhoudingen tussen mensen en structuren en processen van de samenleving' en 'het terugdringen van de overladenheid', zoals in het oude programma. In het deel 'Concepten en vaardigheden' voor vwo komen de hoofd- en kernconcepten, de sociaalwetenschappelijke paradigma's en de vaardigheden aan bod. De paragraaf over de hoofd- en kerncon-

cepten is heel beknopt. De inhoud van de concepten moeten leerlingen uit de andere delen halen. Hier staat het algemene doel van de concept-contextbenadering uitgelegd, aangevuld met een lijst van alle te kennen begrippen. Het is jammer dat de opdrachten bij dit deel niet de voorbeelden zijn van hoe leerlingen uiteindelijk zelf met de hoofd- en kernconcepten verbanden moeten kunnen leggen.

OVERALLCASES

In de vier boeken over de vier inhoudelijke domeinen zit een cumulatieve opbouw van cognitief (kennis over concepten), via integratieve toepassing van kernconcepten naar de hogere denkvaardigheden. Daarbij vindt een overalltoepassing van concepten plaats. Bij vwo is er een mooie bron voor gevonden in het boek *Generatie Z*, waar leerlingen vragen moeten beantwoorden. In deze vraagstellingen komen meer kernconcepten voor, maar het zijn qua beheersingsniveau vooral niveau 1- en 2-vragen ('Is de hipsters-cultuur meer een masculiene of een feminiene cultuur. Licht je antwoord toe'). Bij havo is er voor de overallcase ook een interessante set aan bronnen over discriminatie van zwangere

vrouwen die gaan solliciteren, maar de vragen benutten niet de rijkdom van deze bronnen ('Als de vader na de bevalling van een kind al onmiddellijk weer gaat werken, vind je dat er dan sprake is van een echt modern gezin?').

VERSCHIL HAVO EN VWO

Het havodeel over Vorming bevat een extra hoofdstuk met de verplichte context Samenlevingsvormen. Daarin staan goed de kernconcepten vervlochten, ook die uit de andere domeinen. Bij vwo komt een extra paragraaf over de paradigma's voor, maar dat is slechts één pagina, en uiteraard ook de extra voorgeschreven vwo-stof. Bij een vergelijking van stof die zowel voor havo als vwo geldt, vallen wel verschillen op. De dimensies van Hofstede komen bij het vwo uitgebreider aan bod, met meer aanvullingen uit de overzichten die Hofstede in zijn boek beschrijft, dan bij de havo. Hopelijk zet die trend zich ook in de andere delen voort omdat het verschil in examenprogramma tussen havo en vwo inmiddels ook in de verschillen tussen de examens zichtbaar is geworden; die van het vwo zijn theoretischer en abstracter en er wordt veel meer gebruik gemaakt van wetenschappelijke bronnen en tabellen en grafieken.

De gebruikers van de oude methode zullen verrast zijn dat Francort eenzelfde opzet voor dit nieuwe programma heeft gekozen, voor nieuwe gebruikers is het prettig dat de auteur heel dicht bij de voorgeschreven examenstof is gebleven. De vraag is of de nog te verschijnen delen wel meer vragen kent ter stimulatie van de hogere denkvaardigheden van de leerlingen. ♦

PRAKTISCHE INFORMATIE

De complete methode bestaat uit zes katemen, met vier over de hoofdconcepten: Vorming (verschijnt februari 2017), Binding; (zomer 2017), Verhouding (begin 2018), Verandering (zomer 2018), Concepten en vaardigheden (februari 2017) en Criminaliteit (te gebruiken in Domein F, Analyse van een sociale actualiteit).

Informatie: www.actua-uitgeverij.nl.